

Ο ΠΑΠΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ε΄ (1340;-1410)

Ένας Νισύριος Πάπας;

Για την καταγωγή του πάπα Αλεξάνδρου του Ε΄, (κατά κόσμον Πέτρος Φιλάργης ή Φίλαργος), σχετικές είναι οι εργασίες που ακολουθούν. Για την βιογραφία του, μετά την ενηλικίωσή του, συγκεντρώθηκαν από την Βικιπαίδεια (Wikipedia, διαδίκτυο), οι κάτωθι πληροφορίες: Φοίτησε στο πανεπιστήμιο της Βενετίας και συνέχισε τις σπουδές του στη Θεολογία στα πανεπιστήμια της Πάδοβας, της [Οξφόρδης](#) και των Παρισίων, όπου αναγορεύθηκε διδάκτωρ. Στο συγγραφικό του έργο συγκαταλέγονται, σχόλια στα Sententiae του Πέτρου του Λομβαρδού και κείμενα στην ελληνική γλώσσα.

Εγκατέλειψε την ακαδημαϊκή σταδιοδρομία όταν το 1378 εκδηλώθηκε στους κόλπους της [Καθολικής Εκκλησίας](#) το μεγάλο σχίσμα και όλοι οι οπαδοί του πάπα Ουρβανού ΣΤ΄ εκδιώχθηκαν από το Πανεπιστήμιο των Παρισίων. Το 1384 μετέβη στην [Παβία](#), το 1386 εξελέγη [επίσκοπος Πιατσέντσας](#), το 1388 [επίσκοπος Βιτσέντσας](#) και το 1389 [επίσκοπος στη Νοβάρρα](#). Παράλληλα γνώρισε τον Τζιάν Γκαλεάτσο Βισκόντι και έγινε πολιτικός του σύμβουλος, μετέχοντας σε διπλωματικές αποστολές στην [Πράγα](#).

Με την υποστήριξη του Βισκόντι αναδείχθηκε αρχιεπίσκοπος [Μεδιολάνων](#) (Μιλάνου) το 1402. Αν και στενά συνδεδεμένη με την Αυλή της Γαλλίας (λόγω του μεγάλου σχίσματος στο εσωτερικό της), η οικογένεια Βισκόντι δεν είχε εν τούτοις εγκαταλείψει και τον ποντίφηκα της Ρώμης. Πάπας στην Αβινιόν ήταν ο Βενέδικτος ΙΓ΄, ενώ στη Ρώμη ο [Ιννοκέντιος Ζ΄](#), ο οποίος επιζητούσε τη φιλία των Βισκόντι και του Πέτρου Φιλάργη. Από τότε ο Φιλάργης έγινε ιδιαίτερα σημαίνον πρόσωπο για την παπική Αυλή. Το 1405 τιμήθηκε με τον τίτλο του καρδινάλιου και στάλθηκε ως πρεσβευτής στη βόρεια Ιταλία, όπου συνασπίσθηκε με τους υπόλοιπους καρδινάλιους προγραμματίζοντας σύνοδο για να επιτευχθεί η ένωση της Καθολικής Εκκλησίας.

Στις 25/3/1409 άρχισε η Σύνοδος της Πίζας, κατά την οποία ο Πέτρος Φιλάργης αναδείχθηκε εξαιρετικά δραστήριος. Στις 26/6/1409 εκλέχθηκε Πάπας, έχοντας εξασφαλίσει τα δύο τρίτα του [κονκλαβίου](#). Έλαβε το όνομα Αλέξανδρος Ε΄ και όφειλε πλέον να φροντίσει για την ειρήνη του Καθολικού κόσμου, και για την καλή λειτουργία της παπικής εξουσίας, με όραμα την Ένωση της [Ορθόδοξης](#) με την Καθολική Εκκλησία. Ακολούθησε η θριαμβευτική είσοδός του ως Πάπας Αλέξανδρος Ε΄ στον καθεδρικό ναό της Πίζας, και η θερμή και αυθόρμητη υποδοχή από μέρους του θρησκευόμενου καθολικού λαού που επιζητούσε από τον νέο πάπα να φέρει κάθαρση στην κλονιζόμενη από τις έριδες και τα σκάνδαλα Καθολική Εκκλησία.

Ως Φραγκισκανός, προώθησε αμέσως βούλλες (προνόμια) υπέρ του τάγματός του, ελπίζοντας ίσως ότι οι Φραγκισκανοί θα ανανέωναν το εκκλησιαστικό σώμα. Ο Αλέξανδρος Ε΄ επιθυμούσε το τέλος του σχίσματος μεταξύ της Αβινιόν και της Ρώμης. Αναγνωρίσθηκε από πολλές ιταλικές πόλεις, από τη Γαλλία, την Αγγλία, ένα τμήμα της Γερμανίας και από τη Βοημία. Ο σπουδαιότερος αντίπαλός του ήταν βέβαια η ίδια η Ρώμη. Μετά

από οκτώ μήνες, την 1/5/1410, η Ρώμη έπεσε και ο Αλέξανδρος Ε΄ θα μπορούσε να εγκατασταθεί εκεί ως πνευματικός ηγέτης της παπασύνης με τη δύναμη των όπλων. Τελικά όμως δεν κατόρθωσε να εισέλθει στη Ρώμη. Ασθένησε στην Μπολόνια, απεβίωσε στις 4/5/1410 και ετάφη στο κοιμητήριο του τάγματος των Φραγκισκανών.

Πολλές πόλεις ερίζουν για την καταγωγή του Πάπα (για την ακρίβεια Αντίπαπα) Αλεξάνδρου Ε΄. Από ελληνικής πλευράς, δύο απόψεις υπάρχουν. Η πρώτη, θεωρεί ότι ο Πέτρος Φιλάργης κατήγετο από το Άργος της Νισύρου όπου τον εντόπισαν εγκαταλελειμμένο και πενόμενο Φραγκισκανοί μοναχοί οι οποίοι τον μετέφεραν μαζί τους στο τάγμα τους στην Κρήτη και η δεύτερη, θεωρεί ότι είχε γεννηθεί στην Κρήτη. Ορισμένοι πάντως θεωρούν ότι το όνομά του, Φιλάργης ή Φίλαργος, προέρχεται από το Άργος.

Παραθέτουμε κατωτέρω δυο από τις πλέον πλήρεις και τεκμηριωμένες μελέτες για το θέμα αυτό, του καθηγητού στο Αριστοτέλειο πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης κ. Ζαχαρία Τσιρπανλή και της ιταλίδα αρχαιολόγου Λουσίλα Ντονάτι-Κουρούνη:

(Οι επεξηγηματικές σημειώσεις-τεκμηριώσεις του κ. Τσιρπανλή και της κας Κουρούνη, αφαιρέθηκαν από την ανάρτηση αυτή, για τεχνικούς λόγους).

1.- Ο καθηγητής στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης κ. Ζαχαρίας Τσιρπανλής, στο έργο του «Η ΡΟΔΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΝΟΤΙΕΣ ΣΠΟΡΑΔΕΣ* ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ ΙΠΠΟΤΩΝ (14^{ος}-16^{ος} αι.)», και στο Κεφάλαιο ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΙΣΥΡΟΥ (1306-1453) που δημοσιεύτηκε στα «Δωδεκανησιακά» (1967 σελ.29-50), αναφέρει:

«Θα ήθελα να θίξω ένα πρόβλημα, που ως σήμερα δεν έχει μελετηθεί και για το οποίο οι σχετικές πηγές μας κάνουν να αμφιβάλλομε για την ακρίβεια των ειδήσεών τους. Γι' αυτό και θα περιορισθώ να το θέσω τουλάχιστο, για να διευκολυνθεί η μελλοντική έρευνα. Πρόκειται για το ζήτημα της καταγωγής του γνωστού Φραγκισκανού καλόγερου Πέτρου Φιλάργη, ο οποίος εξελέγη ως πάπας (σ.σ. ορθότερα αντίπαπας, γιατί δεν εξελέγη με την προβλεπόμενη διαδικασία) Αλέξανδρος Ε΄ από τη σύνοδο της Πίζας τον Ιούνιο του 1409 και διατήρησε το παπικό αξίωμα ως τον Μάιο του 1410, οπότε πέθανε.

Ο Μάρκος Ρενιέρης, που ειδικά ασχολήθηκε με τον Έλληνα αυτόν Πάπα, αναφέρει ότι ο Πέτρος Φιλάργης γεννήθηκε από πτωχούς γονείς σ' ένα μικρό χωριό, τις Καρές, της επαρχίας Μεραμπέλου (νομού Λασιθίου Κρήτης), γύρω στα 1340, και πως οι Φραγκισκανοί τον πήραν από μικρό και τον εμόρφωσαν. Τόσο όμως ο Ρενιέρης, όσο και άλλοι ερευνητές, όπως ο Σταυράκης ή ο Ζουδιανός, που συνέβη ν' ασχοληθούν με τον Αλέξανδρο Ε΄, δεν αμφισβητούν καθόλου την άποψη ότι ο Φιλάργης ήταν Κρητικός και ούτε καν μνημονεύουν την εκδοχή πως καταγόταν από τη Νίσυρο. Μόνο ο Gerola και ο Hofmann, χωρίς να εξετάζουν κριτικά τις πηγές, γράφουν ότι ο Φιλάργης μπορεί να ήταν Νισύριος.

Ας δούμε όμως πού βασίστηκαν οι παραπάνω για να διατυπώσουν τις απόψεις τους. Οι πρώτοι, που υποστηρίζουν ότι ο Αλέξανδρος Ε΄ ήταν Κρητικός, αντλούν τις πληροφορίες τους από το βιβλίο του Cornelius (1755), που κι αυτός με τη σειρά του στηρίζεται σε μια επιγραφή μνημονευόμενη από τον Νικόλαο Κομνηνό Παπαδόπουλο και σε όσα αναφέρονται στο ανέκδοτο ακόμη έργο του χρονογράφου Ανδρέα Cornaro σχετικά με την ιστορία της Κρήτης. Αλλά και ο Cornaro και ο Παπαδόπουλος γράφουν δύο και τρεις αιώνες αργότερα από την εποχή που έζησε ο Αλέξανδρος Ε΄. Ο πρώτος κατά το 1630-1635 και ο δεύτερος στις αρχές του 18^{ου} αι. Η αξιοπιστία εξάλλου και των δύο σε ορισμένα τουλάχιστο σημεία του έργου τους έχει αποδειχθεί αμφισβητήσιμη.

Ωστόσο ας προστεθεί εδώ ότι και ο ιστορικός Bosio, του οποίου η μαρτυρία είναι παλαιότερη από του Cornaro και του Παπαδόπουλου, αφού γράφει κατά τα τέλη του 16^{ου} αι. (1594), μας πληροφορεί ότι τον Ιούνιο του 1409 εξελέγη στην Πίζα Πάπας ο Pietro Filareto, di Nation Greco, e nativo dell' Isola di Candia. Είναι αξιοσημείωτο ακόμη ότι η Βενετία αναγνωρίζει αμέσως την εκλογή του Φιλάργη και ειδοποιεί σχετικά τις βενετικές αρχές της Κρήτης, με τον σκοπό μάλλον να εξασφαλίσει τη συμπάθεια των ορθόδοξων Κρητικών προς τον συμπατριώτη τους Πάπα και την Καθολική Εκκλησία.

Η μοναδική εξάλλου πηγή για τη νισυριακή καταγωγή του Πέτρου Φιλάργη είναι, απ' όσο ξέρω, το περιηγητικό κείμενο του Francesco Suriano. Αυτός γεννήθηκε στη Βενετία, από οικογένεια πατρικών, γύρω στα 1445, και ταξίδεψε στην Ανατολή κατά το δεύτερο μισό του 15^{ου} αι. Ανήκε στο θρησκευτικό Τάγμα των Φραγκισκανών. Τα χρόνια, επομένως, κατά τα οποία ζει είναι πολύ κοντά στην εποχή του Αλεξάνδρου Ε΄, ενώ το γεγονός ότι ήταν φραγκισκανός καλόγερος, όπως και ο Φιλάργης, μας κάνει να πιστεύουμε ότι είναι ενημερωμένος για ό,τι συμβαίνει στο Τάγμα του· αξιόπιστος τουλάχιστο και στις ειδήσεις του για τον Φιλάργη. Η αξιοπιστία του μάλιστα για το θέμα που μας ενδιαφέρει δεν είναι εύκολο ν' αμφισβητηθεί, γιατί, αν και ο Suriano αναφέρεται στο φραγκισκανό κοινόβιο της Κρήτης και στην περιγραφή γενικά του νησιού αυτού, υπογραμμίζει ότι ο πάπας Αλέξανδρος, που ελάμπρυνε το κρητικό κοινόβιο των Φραγκισκανών, καταγόταν από τη Νίσυρο. Ιδού ακριβώς τι γράφει: «Και παρόλο που τον λένε (τον Αλέξανδρο) Κρητικό, όμως ήταν από τη Νίσυρο (Nixoro), από όπου μικρό τον πήρε ένας καθηγητής της Θεολογίας. Σε διαφορετική έκδοση (από άλλο χειρόγραφο) του περιηγητικού κειμένου του Suriano βλέπουμε ότι η άποψη αυτή μετριάζεται. Το σχετικό απόσπασμα είναι: «Το κοινόβιο που έχουμε στην πόλη του Χάνδακα το έκαμε ο πάπας Αλέξανδρος Δ΄ (sic), γιατί ήταν Κρητικός, του δικού μας Τάγματος, αν και μερικοί λένε ότι ήταν από τη Νίσυρο, νησί των Ροδίων (των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννου) στο Αρχιπέλαγος. Η τελευταία αυτή μαρτυρία δείχνει ότι ακόμη και στα χρόνια του Suriano (β' μισό του 15^{ου} αι.) δεν είχε εξακριβωθεί αν ο Αλέξανδρος Ε΄ καταγόταν από την Κρήτη ή από τη Νίσυρο. Το πιθανότερο είναι ότι γεννήθηκε στη Νίσυρο και σε πολύ μικρή ηλικία μεταφέρθηκε στην Κρήτη, όπου μεγάλωσε

ανάμεσα στους Φραγκισκανούς. Ίσως νεότερα στοιχεία από έγγραφα των ιταλικών αρχείων μας προσφέρουν περισσότερες λεπτομέρειες, που θα μπορούσαν να δώσουν και οριστική λύση στο πρόβλημα της καταγωγής του Πέτρου Φιλάργη.”

2. Στο 8ο Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο, (Ηράκλειο, Σεπτέμβριος 1996), η Ιταλίδα αρχαιολόγος κα Λουτσιλά Ντονάτι – Κουρούνι έκανε την εισήγηση που ακολουθεί (σε μετάφραση) και αναφέρεται στην καταγωγή του Πάπα Αλεξάνδρου Ε΄:

«Πέρα από το «πολιτικό» και εκκλησιαστικό ενδιαφέρον της εκλογής του στον παπικό θρόνο, επιθυμία μας είναι να τονίσουμε τα μνημεία εκείνα που είναι συνδεδεμένα με τη ζωή του στην Κρήτη: Ηράκλειο, Νεάπολη, στην Ιταλία: Πίζα, Ασίζη, Ρώμη, Μπολόνια και τέλος να ρίξουμε μια γρήγορη μάτια στο νησάκι των Σποράδων (1) στο οποίο κατά την άποψη μερικών ιστορικών γεννήθηκε, στη Νίσυρο, το πρώτο ήμισυ του XIV αιώνα. Η συνάντηση με την προσωπικότητα αυτή ήρθε σε δύο διαφορετικούς χρόνους και σε δύο διαφορετικές επιστημονικές έρευνες.

Η πρώτη φορά ήταν στις αρχές της δεκαετίας του ενενήντα, όταν συνεχίζοντας τη μελέτη που είχαμε αρχίσει σχετικά με την Κρήτη της Βυζαντινής περιόδου και την Κρήτη της Ενετικής περιόδου, πάνω στις επιστημονικές εργασίες του Giuseppe Gerola και με οδηγό τις μελέτες με τις οποίες ο ίδιος είχε ασχοληθεί: «Οι Φραγκισκανοί στην Κρήτη», «Τοπογραφία της πόλης Candia κατά την Ενετική περίοδο» και «Ο έλεγχος των τοιχογραφιών της νήσου Κρήτης», αρχίσαμε ο Καθηγητής Cugurù και εγώ, να ενδιαφερόμαστε για τα αρχιτεκτονικά μνημεία του Τάγματος των Πτωχών, ιδίως των Φραγκισκανών και να καταγράψουμε πόσα απ' αυτά τα μνημεία είχαν απομείνει.

Τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της έρευνας παρουσιάστηκαν στο Ρέθυμνο το 1991, κατά τη διάρκεια του Γ΄ Κρητολογικού Συνεδρίου.

Η δεύτερη φορά ήταν όταν, ξεκινώντας πάντοτε από την κριτική επανάληψη ορισμένων σημειώσεων των εργασιών του Gerola, όπως: «Τα Μεσαιωνικά μνημεία», «Ο Περίπλους», «Οι γυναικείες ενδυμασίες», «Il Codice Classense di Buonadimonti», "Οι διατηρηθέντες θυρεοί των μνημείων των Σποράδων* ανήκοντες στους Ιππότες της Ρόδου» και «Οι Ιταλικές παραδόσεις στη Δωδεκάνησο», εργασίες όλες σχετικές με τις δεκατρείς Σποράδες*, η προσοχή μας εντοπίστηκε στη ΝΙΣΥΡΟ.

Διάσημη για λίγα μνημεία, ένα προϊστορικό Παλαιόκαστρο, μια κλασική επιτύμβια στήλη, ένα Ιπποτικό πύργο, διάφορες θερμές πηγές και κυρίως για ένα ηφαίστειο. Η Νίσυρος χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού αρχιτεκτονικών μαρτυριών ιδιαίτερης καλλιτεχνικής και ιστορικής αξίας, οι οποίες εξαιτίας της εγκατάλειψης ή, το χειρότερο, εξαιτίας του ξέφρενου εκσυγχρονισμού, κινδυνεύουν να χαθούν οριστικά.

Σε ό,τι αφορά τον Πάπα Αλέξανδρο Ε΄, απόλυτη έλλειψη στοιχείων υπάρχει σχετικά με την οικογένειά του και μεγάλη αβεβαιότητα ως προς τον τόπο

γέννησής του. Μια παπική τιάρα, που αιωρείται μεταξύ αφορισμού και νομιμότητας και ένας θάνατος που περιβάλλεται από αμφιβολίες, αποτελούν τα προέχοντα και σκοτεινά χαρακτηριστικά της ζωής του Πέτρου από την Κρήτη.

Από την άλλη πλευρά δε λείπουν στοιχεία ηθικής και επαγγελματικής καταξίωσης, που χαρακτηρίζουν την προσωπικότητά του, όπως: ένα διδακτορικό δίπλωμα στη Θεολογία, ένα αξίωμα Αρχιεπισκόπου του Μιλάνου, μια θριαμβευτική είσοδος ως Πάπας Αλέξανδρος Ε΄ στον Καθεδρικό Ναό της Πίζας, μια επιπλέον θερμή και αυθόρμητη υποδοχή από μέρους του λαού της Bologna, κατά τα τελευταία χρόνια της επίγειας ζωής του.

Σε ό,τι αφορά τη γέννηση του Πέτρου Φίλαργου γύρω από το έτος 1340 οι πληροφορίες είναι πολλές, συγκεχυμένες και αντικρουόμενες μεταξύ τους.

Οι Ιταλοί και οι Έλληνες ιστοριογράφοι ερίζουν ως προς τον τόπο γέννησής του.

Κατά τους Ιταλούς ιστοριογράφους, ο Πέτρος Φίλαργος φέρεται να γεννήθηκε:

Στην Candia, μικρό χωριό της επαρχίας της Παβίας στη Λομβαρδία.

Στην Candia, περιοχή του Moncrivello στο Verceli στο Piemonte.

Στην Candia της επαρχίας Ivrea στο Piemonte.

Στην Candia Canavese. Στο χωριό αυτό κοντά στην εκκλησία του San Michele στο No 19 της κεντρικής λεωφόρου βρίσκεται, κατά τον εφημέριο της εκκλησίας, μια αναμνηστική πλάκα αφιερωμένη στον επίσκοπό της, που αναγράφει: «La casa natale del fanciullo Pietro». Και ακόμη ο Πέτρος θα μπορούσε να έχει γεννηθεί στη Bologna, σε ένα σπίτι της οδού Saragozza αρ. 62, απέναντι από την εκκλησία της Santa Caterina, όπου επίσης υπήρχε μια επιγραφή χαραγμένη στον τοίχο, που αναφέρει: "DOM P. ALESSANDRO V" γεννήθηκε σ' αυτό το σπίτι.

Διαφορετική άποψη, τουναντίον, έχουν, ο Tiraboschi, καθώς επίσης ο Malvezzi, ο Giacomo, ο Gersonio, οι οποίοι πιστεύουν όχι μόνο στην ελληνική του καταγωγή, αλλά ότι γεννήθηκε στην Κρήτη.

Για τους έλληνες ιστοριογράφους δύο είναι οι τόποι οι οποίοι διεκδικούν τον τόπο γέννησης του Πάπα.

Οι Καρές (Νεάπολη) Μεραμπέλλου και η Νίσυρος.

Οι Παπαδόπουλος, Tiraboschi, Malvezzi, Giacomo, Gersonio, Renier και Comer θεωρούν ως τόπο γέννησης την Κρήτη.

Οι Gerola, Hofman και τελευταία ο Tsiiranlis, οι οποίοι επειδή πιστεύουν στις διαβεβαιώσεις του Suriano, Φραγκισκανού Μοναχού, ιεραποστόλου των Αγ. Τόπων, οι οποίες προέρχονται από ταξιδιωτικό ημερολόγιο του μέσου του XV αιώνα, αναφέρουν ξανά τη Νίσυρο.

Η Φραγκισκανή παράδοση της νήσου Κρήτης, που ξεκινά ήδη από τις αρχές του 1300, η επιστημονική εργασία του Pietro Lombardo στην ελληνική γλώσσα με τίτλο: «Σχόλια επί των Αποφθεγμάτων», οι δωρεές στην εκκλησία του San

Francesco στο Ηράκλειο, η ίδια η προσαγόρευση «Pietro de Candia», όλα αυτά φανερώνουν αν όχι ακριβώς τη φυσική γέννηση, τουλάχιστον μετά βεβαιότητας την Κρητική (Cretesi), πνευματική και θρησκευτική γέννηση του Pietro Filargo στην Κρήτη.

Και ακόμη, η ύπαρξη μιας Φραγκισκανής εκκλησίας στις Καρές αφιερωμένη στο Sant' Antonio, όπου ο Πέτρος έζησε και σπούδασε από το 1350 και όπου πιθανότατα εκάρη Ελάχιστος Μοναχός πριν από το ταξίδι του στη Βενετία, αποδεικνύουν και δικαιολογούν απόλυτα την προσαγόρευσή του «Cretese de Candia».

Σήμερα, όπως και κατά την εποχή κατά την οποία ο Gerola επισκέφτηκε τη Μονή, η εκκλησία είναι ερειπωμένη και σε πλήρη εγκατάλειψη.

Από προσωπική έρευνα που έγινε αποδεικνύεται ότι η εκκλησία στις Καρές αποτελούσε μέρος ενός μεγαλύτερου και ενωμένου συνόλου μοναστηριακού συγκροτήματος. Πάνω σε ένα μικρό παρεκκλήσι με αψίδες στηρίζεται ένα άλλο σώμα σε χαμηλότερο ύψος χωρίς αψίδες και στο οποίο έχει εισχωρήσει μέσα και πλαγίως ένας τάφος.

Και τα δύο αυτά σώματα βρίσκονται μπροστά από ένα είδος di martese, που αποπειράται να ενώσει κτηριακά και λειτουργικά το όλο συγκρότημα. Το κτήριο αυτό βρισκότανε στο μέσον μιας ευρείας περιμέτρου και ήταν ενωμένο με άλλες κατασκευές, οι οποίες με τον καιρό έχουν μετατραπεί σε ιδιωτική αγροικία.

Στη Νίσυρο, από το 1316, εδρεύει το Τάγμα των Ιωαννιτών Ιπποτών της Ρόδου. Ο Μέγας Μάγιστρος Folques De Villaret παραχώρησε το νησί «In feudi et Jure feudi» στους αδελφούς Giovanni και Bonavita Assanti από την Ίσχια. Το νησί περνά μετά από χέρι σε χέρι σε διάφορους φεουδάρχες έως το 1470, που η κυριαρχία του περιέρχεται απευθείας στο Μέγα Μάγιστρο.

Η κυριαρχία των Ιπποτών στη Νίσυρο, τουλάχιστον στην αρχή, χαρακτηρίζεται από μια ισχυρή στρατιωτική παρουσία, εν αντιθέσει με την κυριαρχία στην Κρήτη, που χαρακτηρίζεται από τη μεταφορά στο νησί ολόκληρων οικογενειών Βενετών αποίκων.

Οι σχέσεις μεταξύ των Λατίνων κατακτητών και των Ελλήνων υπηκόων δε θα πρέπει να ήσαν οι καλύτερες. Οι Επίσκοποι της Νισύρου ευθύς εξαρχής ήσαν Φραγκισκανοί. Τα πρώτα χρόνια της κυριαρχίας των Ιπποτών σημαίνουν για τη Νίσυρο την αρχή της κατασκευής ενισχυμένων φρουρίων, για να δεχθούν και να προστατεύσουν τις Στρατιωτικές Αρχές που ήδη διέμεναν στο νησί.

Έχοντας το σχήμα περίπου κυκλικό, με διάμετρο τεσσάρων χιλιομέτρων, το νησί βρίσκεται κάτω από την κυριαρχία ενός ηφαιστείου, που δεν έχει σβήσει ποτέ, είναι πάντοτε ενεργό και το οποίο έχει καθορίσει τη ζωή των κατοίκων, την οικονομία τους, αλλά και τη φήμη του. Το πιο ενδιαφέρον φρούριο που κτίστηκε στο νησί, το Μαντράκι, επίσημη κατοικία των φεουδαρχών, είναι σφηνωμένο στις κατηφορίες ενός Παλαιοκάστρου, με τείχη από ογκώδεις λίθους και το οποίο έχει στο εσωτερικό του μια μικρή εκκλησία σκαμμένη μέσα στο βράχο με δύο Αγ. Τράπεζες και μια εικόνα της Παναγίας της

Γλυκοφιλούσας, στο πίσω μέρος της οποίας είναι ζωγραφισμένος ο Άγιος Νικόλαος, προστάτης της θάλασσας. Αυτό το φρούριο πάνω στη βραχώδη ακτή είναι εστραμμένο προς την Κω, προστατεύει το νησί και είναι ένα από τα σπουδαιότερα στρατηγικά του σημεία. Το άλλο φρούριο, στο Εμπόριο, βρίσκεται στο χείλος του ηφαιστείου σε μια ζώνη που δεσπόζει της νήσου Κω και των Τουρκο-Ανατολικών παραλίων.

Ένα τρίτο κάστρο, που έχει σήμερα τελείως εξαφανισθεί, στην τοποθεσία Άργος, ήταν προσανατολισμένο προς τη μεριά της Ρόδου. Βρισκόταν κάτω από το χωριό Νικειά, για να εμποδίσει τυχόν επέλαση από την Αγία Ειρήνη, μια σχετικά επίπεδη έκταση με κλίση προς τη θάλασσα σε αντίθεση με το υπόλοιπο νησί με απότομες πλαγιές. Σήμερα στην περιοχή συναντάται το ίδιο τοπωνύμιο, με το μοναστήρι του Σταυρού να αποτελεί το μοναδικό αξιοσημείωτο μνημείο. Εάν όπως εικάζεται ο Πέτρος είναι γεννημένος στη Νίσυρο, θα μπορούσε να είχε γεννηθεί κατά τη γνώμη μου, στο χωριό Άργος, ενώ από το τοπωνύμιο θα μπορούσε να προέρχεται και η επωνομασία του. Φίλαργος μοιάζει περισσότερο με επίθετο, και δεν πρέπει να σχετίζεται με την οικογενειακή του καταγωγή. Φίλαργος βγαίνει από το Άργος, την τωρινή περιοχή και κάποτε χωριό, οχυρωμένο από τους Ιππότες.

Οι γονείς του Πέτρου είναι σε μας άγνωστοι. Ο Νικόλα Μαρτόνι το 1394, έγραψε σχετικά με το Αρχιεπίσκοπο της Ρόδου, «*sunt Greci et fidei Grecam tenet*», «είναι Έλληνες και κρατούν την ελληνική πίστη». Μου φαίνεται απίθανο, μια ελληνική οικογένεια, όσο πτωχή και εάν ήταν, ότι, θα μπορούσε να εγκαταλείψει το παιδί της προς χάρη των Λατίνων». Η πιο πιθανή υπόθεση, κατά την άποψή μου, είναι ότι γεννήθηκε από δύο γονείς διαφορετικής εθνικότητας και διαφορετικής θρησκείας. Ο ένας Έλληνας και ο άλλος Λατίνος. Και επειδή ο Έλληνας πιθανόν πέθανε, έμεινε στο Λατίνο η υποχρέωση να τον προστατεύσει, έως την ηλικία των δέκα ετών, όταν το αγοράκι κατά τα λόγια του Suriano: *Da Nixoro fu tolto piccolo da un Magistro in Theologia, per aver ingegno diventò dottissimo* από τη Νίσυρο το πήρε ένας Μάγιστρος Θεολόγος και επειδή ήταν προικισμένο με ευφυΐα, έγινε μεγάλος σοφός. Ο Φραγκισκανός μοναχός, φεύγοντας για ιεραποστολή στους Αγ. Τόπους λίγα χρόνια μετά το θάνατο του Πέτρου, έδειχνε ότι γνώριζε πολύ καλά την ιστορία και τη ζωή του Πάπα. «*E per benche se chiam, i cretense, tamen (tutavia) fu da nixoro, insula dell' arcipelago di Rodi*» «Και παρά το γεγονός ότι λέγεται Κρητικός, όμως ήταν από τη Νίσυρο, νησί του Αρχιεπισκόπου της Ρόδου».

Η απόλυτη αξιοπιστία του Suriano και η βεβαιότητα με την οποία μεταφέρει αυτήν την προφορική παράδοση, παρά την έλλειψη επιγραφών ή γραπτών κειμένων, δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης των ισχυρισμών του. Στην πραγματικότητα ο Πέτρος λέγεται Κρητικός, όμως γεννήθηκε στη Νίσυρο. Σπούδασε στην Πάντοβα, στην Οξφόρδη, στο Παρίσι, γίνεται ο ίδιος Καθηγητής της Θεολογίας, συγγράφει διάφορα έργα κυρίως στην ελληνική γλώσσα. Γίνεται επίσκοπος στην Piacenza το 1386, στη Vicenza το 1388, στη Novara το 1389 και Αρχιεπίσκοπος του Milano το έτος 1402. Ήπιος, πράος, γενναιόδωρος, επιρρεπής στη φιλοσοφική έρευνα, επιθυμούσε πάντοτε να πείθει με τη δύναμη του διαλόγου και της επιχειρηματολογίας παρά με τη βία, την εξουσία ή με τα όπλα. Προικισμένος με αγνές προθέσεις, δεν υπήρξε

άρπαγας, ούτε εκβιαστής, δεν είχε την απληστία στον πλούτο, ούτε είχε την επιθυμία της επίγειας εξουσίας. Σοφός, ευσεβής, φιλεύσπλαχνος, αγαπούσε την ήσυχη ζωή, αλλά και το καλό φαγητό, συνήθεια την οποίαν οι κακεντρεχείς την απέδιδαν στην ελληνική του καταγωγή. Αγαπούσε να λέει για τον εαυτό του ότι υπήρξε ένας πλούσιος Επίσκοπος, φτωχός Καρδινάλιος και ένας ακόμη πιο φτωχός Πάπας».

*. Αυτή ήταν η ονομασία της Δωδεκανήσου κατά τον μεσαίωνα.

Αντίπαπας Αλέξανδρος Ε΄

Γέννηση 1339 Νίσυρος (;)

Θάνατος 3 Μαΐου 1410
Μπολόνια

Υπηκοότητα Ιταλία

Ιδιότητα Καθολικός ιερέας

Σχολές
Φοίτησης Πανεπιστήμια, Παρισιού,
Πάντοβα και Οξφόρδης.

Αξίωμα Αρχιεπίσκοπος
Καρδινάλιος
Αντίπαπας

Ο τάφος του πάπα Αλεξάνδρου του Ε΄
στο κοιμητήριο των Φραγκισκανών
στη Μπολόνια.